

Gaustadbekkdalen

En viktig universitetsspolitisk sak som kom opp mens jeg var i gang med valgkampen for å bli rektor for Universitetet i Oslo, var utnyttelsen eller bruken av Gaustadbekkdalen. Mye hadde selvsagt skjedd før min rektorperiode, mye har skjedd etterpå, og nå (2014) skjer det også mye som vil vise seg i de nærmeste årene. Men for å begynne med begynnelsen:

Universitetet i Oslo er ett av de få hovedstadsuniversiteter i Europa som fremdeles har tomter til forsknings- og undervisningsbygg på sin campus. Bakgrunnen er at regjeringen Gerhardsen allerede i 1950-årene forutså at forskningsinstitutter og UiO måtte ut av Oslo sentrum og ville trenge arealer for å kunne vokse. Staten kjøpte derfor opp hele Gaustad gård. Arealene vest for Gaustadbekken ble overdratt til Norges Teknisk-Naturvitenskapelige Forskningsråd (NTNF), mens arealene øst for bekken forble statens eiendom og skulle brukes til universitet. Tomtene skulle brukes til forskningsformål.

For å sikre en felles arena for drøfting og samordning av aktuelle utbyggingsønsker og –planer, ble Tomtefordelingskomiteen etablert i 1992. Statsbygg, Norges forskningsråd og departementet (i dag Kunnskapsdepartementet), var de tre medlemmene av denne komiteen, men Universitetet i Oslo deltok også helt fra start i komiteens møter – formelt som observatør, men i praksis med betydelig innflytelse over de beslutninger som ble fattet og satt ut i livet.

Det er ikke ubegrenset utbyggingsareal i Gaustadbekkdalen. Regnesentralens bygg ble tatt i bruk i 1988. Samme høst ble grunnsteinen for Forskningsparkens første byggetrinn lagt ned. For UiO ble begge disse byggene viktige. Regnesentralbygget ga rom for et raskt voksende Institutt for informatikk. Universitetets senter for informasjonsteknologi (USIT) ble også en leietaker der og fikk raskt et økende behov for mer plass. Forskningspar-

kens første byggetrinn åpnet arealet for UiO i en periode da Universitetet vokste betydelig. Dette var viktig fordi i den perioden ble det ikke nye bygg for UiO på Blindern.

De første årene etter at Tomtefordelingskomiteen ble etablert, var det begrenset etterspørsel etter utbyggingstomtene i Gaustadbekkdalen. Men da byggingen av nytt Rikshospital på Gaustad tok til, økte interessen for det ubebygde arealet kraftig. Forskningsparkens annet byggetrinn sto klart i år 2000, og halvparten av dette bygget ble reservert for universitetsvirksomhet (InterMedia, Institutt for medier og kommunikasjon). I nordre del av Gaustadbekkdalen ble studentenes nye idrettsbygg reist. Bygget ble dekorert med teglsten designet og tegnet av Guttorm Guttormsgaard, den samme kunstner som har dekorert Institutt for ernæringsforskning. Senere kom Vestgrensa studentby med til sammen 235 boenheter. Det ledige arealet i Gaustadbekkdalen ble angrepet fra flere kanter.

På grunn av dette ble det etter initiativ fra UiO i 2000 satt i gang et arbeid for å lage en mer overordnet plan for utviklingen av det gjenstående området. Statsbygg påtok seg hovedansvaret for dette, men alle parter i Tomtefordelingskomiteen var med i arbeidsprosessen. Kontakten med Oslo kommune var av den største betydning. Dette ville få kommunen til å forstå hvilken enorm ressurs dette arealet representerte for forskningsmiljøene i Oslo – og i særdeleshet for Universitetet. En kompliserende faktor var den vedvarende økonomiske dragkampen mellom staten og kommunen. UiO hadde helt siden slutten av 1980-tallet vært en aktør og pådriver i arbeidet med å utvikle Gaustadbekkdalen. Men det planarbeidet som ble igangsatt i 2000 på UiOs initiativ, ligger til grunn for den reguleringsplanen som i 2008 ble påbegynt behandling i kommunens organer. Den ble vedtatt i Oslo bystyre den 15. juni 2011. Planen omfatter den nordre delen av Gaustadbekkdalen og de grønne feltene med turveier i søndre del av dalen. Planen er avgjørende for trafikkmønsteret i dalen og for mulig utbyggingsvolum innenfor planarealet. Det var avgjørende at dette arbeidet ble igangsatt fordi det bidro til å samle ulike aktører til en mer omforenet utviklingsstrategi for denne forskningstunge dalen.

Under valgkampen for rektoratet i 1998 var det flere viktige spørsmål om planlagte nybygg som sto på dagsorden. Den 3.11.1998 sto en annonse i Aftenposten, rykket inn av Norges forskningsråd. I annonsen het det at Norges forskningsråd eide en tomt på vel 6 mål, som av Oslo Bystyre var regulert til «offentlig/allmennyttige formål (forskning)». Virksomheter som var interessert i å feste og be bygge tomten, måtte melde sin interesse innen tre uker. Forskningsrådet disponerte denne delen av Gaustadbekkdalen (på vegne av staten).

Glaxo Smith Kleine sikret seg denne «indrefiletten» i Gaustadbekkdalen. Dette farmasøytiske firmaet hadde lenge sett etter tomter i nærheten av det nye Rikshospitalet. De hadde prøvd å få den tomten som ble brukt til inntauing av feilparkerte biler. Da dette ikke lyktes, satte de i gang en kraftig lobbyprosess for å få bygge i Gaustadbekkdalen. Her klarte de å få kontakt med direktørene for både Rikshospitalet og Norges forskningsråd, og sammen fikk de god innpass i de sentrale politiske kretser i Oslo kommune. Kommunen hadde satt nye premisser for utbygging i området. Disse kjente Glaxo Smith Kleine til, og det var vanskelig for andre å innfri disse betingelser. Det var nemlig bestemt at utbygger skulle tilby Rikshospitalet en del av lokalene, at det skulle drives forskning i bygget og at UiO skulle tilbys adgang til å leie undervisningslokaler dersom det var interessert i det. Det var en ganske god avtale for mange parter, men den var ikke allment kjent.

Da professor Eivind Osnes, som deltok ivrig i valgkompen om rektoratet, så annonsen, ringte han meg for å avtale et møte om saken. Han og professor Arnfinn Laudal møtte opp på Ernæringsinstituttet dagen etter sammen med Øystein Bergersen fra Forskningsrådet. Bergersen fortalte om sakens gang og at den i realiteten var avgjort.

Kort tid etter besluttet Oslo kommune å selge «Inntauingstomten» nord for Ringveien. Det var den tomten Glaxo Smith Kleine ikke hatt fått tilsagn på. Jeg fikk vite om at tomten skulle selges og mente at UiO burde få tilsagn på tomten, og det gikk nesten. Men ordfører Per Ditlef-Simonsen og byrådsleder Fritz Huitfeldt mente at kommunen hadde lovet den til et bilfirma, og at den ikke kunne gå tilbake på det løftet. Dessuten var prisen for høy til at Statsbygg kunne by på tomten. Enda en viktig tomt glapp for UiO. Noen år tidligere hadde helseminister Dagfinn Høybråten gitt Gaustad sykehus og Statens senter for ungdomspsykiatri til Oslo kommune, for at de skulle overta sykehusdriften. Med sykehusene fulgte store tomtearealer, og da staten noen år senere overtok alle landets kommunale sykehus, fulgte ikke tomtene med tilbake. Alt dette er tomter som kunne vært brukt til videre utbygning av UiO. All denne uflaks – eller dårlig offentlig samordning og forvaltning av gode tomter – førte til at vi som ledet UiO, ble langt mer bevisste på at de ledige arealene i Gaustadbekkdalen skulle brukes på en hensiktsmessig og for UiO riktig måte.

Forskningsrådet vurderte på et tidspunkt også Gaustadbekkdalen som et naturlig lokaliseringalternativ for et nytt administrasjonsbygg. NFR var også pådriver for at miljøforskningsinstituttene skulle få tomt for samlokalisering nord i dalen. Hadde disse to prosjektene blitt realisert, ville det satt bom for videre UiO-ekspansjon av noe omfang. UiO satte seg derfor sterkt

imot dette, og NFR skrinla sine byggeplaner og forble i Stensberggaten på Bislett. Løsningen for miljøforskningsinstituttene ble en påbygging av Forskningsparken mot sør, som ble ferdig i oktober 2007.

Norges forskningsråd var en viktig pådriver og støttespiller for UiO for utbyggingen av IFI 2 (Ole-Johan Dahls hus) som ble offisielt åpnet i 2011, etter en lang planleggingsprosess. Det tyngste løftet var å sikre statlig finansiering, og mange bidro etter beste evne til det.

Laboratoriebygget for mikro- og nanoteknologi rett nord for IFI 2, er ett av landets mest avanserte laboratoriebygg så langt, bygget med SINTEF som byggherre og med Forskningsrådet som sentral og viktig støttespiller. En betydelig finansiering kommer fra Næringsdepartementet. UiO er leietaker i dette bygget og har gjennom det sikret sine forskere tilgang til svært avansert utstyr. På stadig flere forskningsfelt vil det bli viktig å finne gode modeller for «spleiselag» eller samhandling om kostbart forskningsutstyr, der UiO går sammen med aktuelle fagmiljøer både fra instituttsektoren og næringslivet, med støtte fra Forskningsrådet..

De grepene som ble gjort for å sikre høy konsentrasjon sør i dalen og for å få gjennomslag for at ren administrativ virksomhet måtte vike plass til fordel for forskningsaktivitet i dette området, gjør at det fortsatt er plass til et forskningsbygg for kjemi- og biomedisinske fag nord i dalen. Nord for Ring 3 er et tilbygg til Domus Medica nylig åpnet. Statsbygg var byggherre, UiO er hovedleietaker, og bygget vil både romme forskningsmiljøer innen nevrovitenskap, deler av tannlegefakultetet og en ny, moderne dyre-stall.

Da Papirindustriens forskningsbygg ble fraflyttet, overtok Statsbygg bygget. Det ble ombygget og utvidet med et nytt byggetrinn og stilt til disposisjon for UiO. Institutt for psykologi ble endelig samlet, og tilbygget ga også plass for sekretariatet for Det medisinske fakultet.

Flere av disse byggeplanene kunne i 1998 bokstavelig talt blitt undergravet av veiplaner for Oslo. Det var laget tegninger for tunnel under universitetsbyggene på Blindern. Det var tre planer, en lang, en mellomlang og en kort tunnel. Den korte skulle munne ut midt i Gaustadbekkdalen og forbinde Ring 2 og Ring 3 med hverandre. Jeg ble oppmerksom på disse planene et par uker etter rektorvalget, altså før jeg tiltrådte som leder for UiO. Det var naboer i Blindernveien som var bekymret for hvor tunnel-innslaget skulle bli. Det ville kunne ødelegge for både Blindern barnehage og for Marienlyst skole. Senhøstes 1998 ble det arrangert et folkemøte på Marienlyst, der tunnelplanene ble sterkt frarådet. På det viset fikk jeg et visst innblikk i problemstillingene. Like etter at jeg hadde tiltrådt som rektor, startet prøveboringer på parkeringsplassen utenfor Administrasjons-

bygget. Jeg tok umiddelbart kontakt med både kommunale myndigheter og med samferdselsminister Odd Einar Dørum. Tunnelen og veiplanene berørte nemlig både det kommunale og det statlige veinettet.

Inger Stray Lien, som da var assisterende universitetsdirektør, og jeg fikk et møte med samferdselsminister Dørum på hans kontor den 22.1.1999. Samtalen dreiet seg om to store saker, vegløsningen i Gaustadbekkdalen og Universitetets rolle i utviklingen av Sørenga/Bjørvika.

Odd Einar Dørum hadde god innsikt i tunnelsaken. Han hadde – som tidligere medlem av Oslo bystyre – stemt for lang tunnel, som ikke ville sjenere universitetsområdet i særlig grad. Det var et standpunkt som også hadde innflytelse på planene for et IT-senter på Fornebu, et prosjekt som Dørum mente var en hensynsløs eiendomsspekulasjon, og som jeg offisielt hadde tatt avstand fra. Både Dørum og jeg ville ha IT-satsingen i Gaustadbekkdalen, og ikke på Fornebu. Men den lange tunnel ble nedstemt – den ble for dyr. Dørum mente at den nye trikketraseen til Rikshospitalet ville bringe nye momenter inn i saken, og at den burde behandles på nytt i bystyret etter forbehandling i byplankomiteen. Dørum ønsket en samlet trafikkanalyse av hele området der både trafikkavvikling og trafikksikkerhet inngikk. Disse synspunktene fra Dørum gjorde at jeg tok kontakt med Oslos byrådsleder Fritz Huitfeldt og ordfører Per Ditlef-Simonsen. Vi fikk et fruktbart møte, og jeg fikk overbevist dem om hvor skadelig det planlagte vei-prosjektet ville bli for UiO. Det var et middagsmøte, og vi tegnet ivrig på restaurantens bordduk de ulike alternativer for veiløsning. Duken ble dessverre ikke oppbevart i UiOs arkiv. Veiplanene ville bli meget dyre for Oslo kommune fordi staten ikke hadde penger å legge inn i det kommunale krysset ved Kirkeveien der tunnelen skulle starte. Penger til å bygge dette krysset måtte derfor komme fra bompengainntekter, og da måtte tunnelsaken opp i bystyret nok en gang. Ordfører og byrådsleder lyttet til alle argumentene. Planene for både kort og mellomlang tunnel ble skrinlagt, og det ble igangsatt en utredning av trafikkløsninger på bakkeplan for hele det store området fra Sognsveien til Blindernveien. Det ble bygget en vei-forbindelse fra Blindern til Gaustad som ga atkomst til universitetsområdet fra Ring 3 via avkjørselen til Rikshospitalet, og Niels Henrik Abels vei nord for Universitetet ble stengt for gjennomgangskjøring. Dette var en seier for Universitetet i Oslo, og førte senere til at det ble lagt gode planer for den videre bruk av Gaustadbekkdalen.

Forhandlingene og samtalene med Oslos ledelse ble holdt i en hyggelig tone, og skapte gode og viktige kontakter mellom byens og Universitetets ledelse. Dette førte til fornyet interesse for det såkalte Oslo-forskning, og til at UiO inviterte Oslos ordfører til å delta på Aulatrappen når årets nye

studenter skulle ønskes velkommen. Dette satte Ditlef-Simonsen stor pris på, og det har senere blitt en tradisjon. Han var faktisk litt skuffet ett år da statsminister Jens Stoltenberg også ble med på Aulatrappen.

Jeg prøvde også å få Oslo Sporveier til å bygge en penere og mer hensiktsmessig T-banestasjon i Blindernveien, samt å kalle stasjonen for Universitetet i Oslo, Blindern. Den nye trikkeholdeplassen i Niels Henrik Abels vei har fått dette navnet, men det har foreløpig ikke blitt noe av en ny Blindern T-banestasjon. Men det foreligger i alle fall tegninger til en ny stasjon.

Jeg tok på vegne av UiO initiativ til det å lage en strategisk plan for den videre utnyttelse av det viktige ekspansjonsområdet i Gaustadbekkdalen. Saken ble behandlet i Det akademiske kollegium sommeren år 2000. Da hadde Oslo kommune offisielt skrinlagt tunnelplanene mellom Ring 2 og Ring 3, og startet utredningen om *Arealplan for Gaustadbekkdalen og trafikkplan for Gaustadbekkdalen og Blindernområdet*. Det var viktig for meg at UiO ikke bare skulle være tilskuer til denne utredning. Rektoratet tok derfor et initiativ til en visjonsutredning rundt utbygging av Gaustadbekkdalen og fikk Forskningsrådet med på dette. Første fase i det arbeidet munnnet ut i et visjonsnotat, som la grunnlaget for den fremtidige utnyttelse av Gaustadbekkdalen, og som videre ble en realitet da Oslo bystyre vedtok reguleringsplanen for norddelen av Gaustadbekkdalen i juni 2011.

I visjonen fra UiO het det blant annet at Gaustadbekkdalen skal være et kunnskapsmessig kraftsenter for fremtidens Norge. Området skal utgjøre et sentralt element i internasjonaliseringen av norsk forskning. De som laget visjonsnotatet mente at utbyggingen av Gaustadbekkdalen primært burde styrke det eksisterende faglige tyngdepunkt i dalen, nemlig IKT, bionanoteknologi og medisin/helse, og at næringsaktivitet og inkubatorarealer burde tenkes bygd ut i samarbeid med Forskningsparken og medisinske innovasjonsmiljøer.

I dag er mye allerede gjort. Mikro- og Nanoteknologibyggget er i bruk. Utvidelsen av Informatikkbygget ferdig, og det er kommet et verdifullt tilbygg til Forskningsparkens sørside, et tilbygg der miljøforskning har sitt hovedsete. En påbygging av Domus Medica er ferdig og ble offisielt innviet i 2013.

I 2013 ble det bestemt at Statsbygg skulle starte arbeidet med et skisseprosjekt for et nytt forsknings- og undervisningsbygg for livsvitenskap, kjemi og farmasi ved Universitetet i Oslo. Nybygget er planlagt til å ha en øvre arealramme på om lag 67 000 kvadratmeter, noe som vil gjøre det til Norges største enkeltstående universitetsbygg, og ett av Statsbyggs aller største prosjekter. Bygget skal bli en daglig arbeidsplass for om lag 1000

ansatte og 1600 studenter. Nybygget skal bidra til at Universitetet i Oslo blir ledende innen ny kunnskap og forståelse av liv og livsprosesser, og det skal bidra til å gi realfagene og i særdeleshet medisinsk og helsefaglig forskning gode rammevilkår i tiden fremover.

Fullt utbygget fremstår Gaustadbekkdalen for meg som Norges viktigste dalføre. Det er en viktig oppgave for UiO å øke forståelsen for dette både hos myndighetene og i norsk næringsliv. Alt ligger altså nå til rette for at Gaustadbekkdalen vil bli en flott campusutvidelse i løpet av de nærmeste årene. Det er fint å konstatere at de visjoner UiO utviklet for Gaustadbekkdalen ved årtusenskiftet etter hvert blir til realiteter. Dette skyldes ikke minst at de neste rektoratene og UiOs administrasjon forsto å følge opp det viktige arbeidet som var startet.